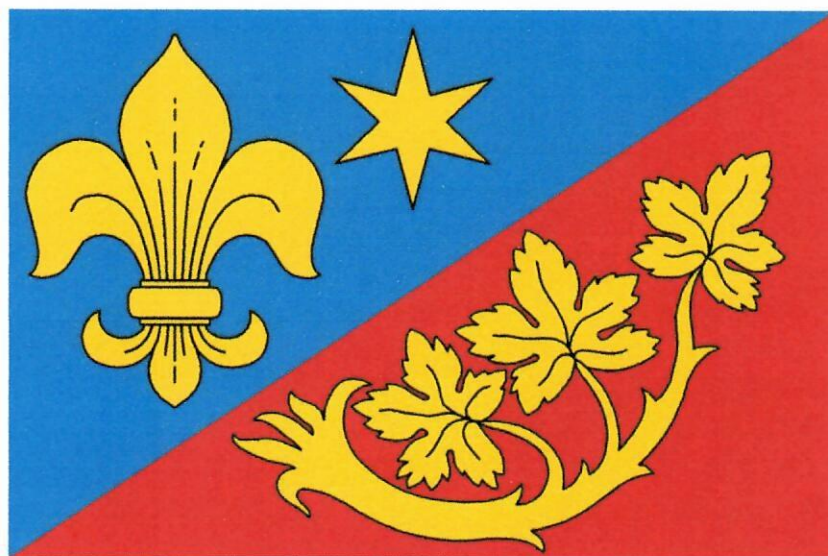
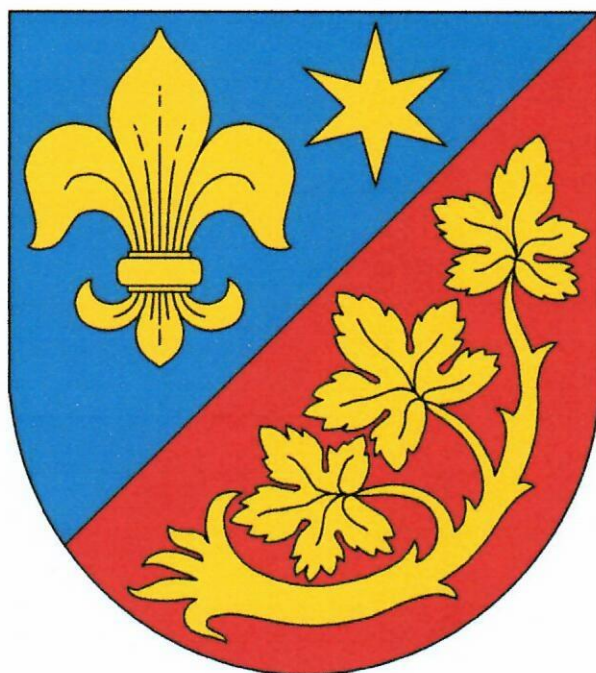

Stanislav Stanik

DAUPHINÉ

2018

IKONOGRAFIE

První zmínka o obci v písemných historických pramenech je nepřímá a je učiněna v roce 1318 v přídomku šlechtice Hrona z Pálče. Další zmínku o Pálči a o zdejší tvrzi zaznamenáváme v listině Jana IV. z Dražic, biskupa pražského, vydané 1. 10. 1337 v Praze. Biskup se souhlasem pražské kapituly směnil některé vesnice, kterými dříve obdaroval v roce 1333 nově založený klášter augustiniánů-kanovníků v biskupském městě Roudnici (nad Labem), za příhodněji položené vesnice dosud patřící pražskému biskupství. V soupise majetku kláštera v Roudnici a z něj plynoucích platů z roku 1338 figuruje na první místě ves Páleč Větší s tvrzí. Zmíněn je i kostel „svaté Marie Panny“, k němuž patronátní právo vykonávají probošt a kanovníci. Pálečský kostel je zasvěcen Narození Panny Marie.

Páleč nepatřila roudnickému klášteru celá. Část zřejmě patřila vladyckému rodu, který se psal po Pálči a uvažuje se, že pravděpodobně sídlil na pálečské tvrzi, kterou měl v nájmu, nebo držel některý ze zdejších hospodářských dvorů. Pravděpodobným potomkem vladyků z Pálče byl Mistr Štěpán z Pálče, který byl nejprve přívržencem M. Jana z Husi a nakonec jeho odpůrcem.

Změny v majetkových poměrech přinesly husitské války. V roce 1420 zastavil císař Zikmund Páleč Kerunkovi ze Sulevic, který se jako vlastník této vsi s tvrzí připomíná ještě v roce 1445. Pak se prameny na téměř sto let odmlčují. Ves pravděpodobně byla panovníkem zapisována různým vlastníkům. Český král Ferdinand I. prodal v roce 1537 Páleč s pustou tvrzí Mikešovi z Hrobčic. Jeho potomkům patřil Páleč až do pobělohorských konfiskací. Jiřímu Hrobčickému z Hrobčic byly za účast ve stavovském povstání konfiskovány jeho statky, které v roce 1623 získal Arnošt hrabě z Montecuccoli. Ten vše prodal Matyáši Arnoldinovi z Klarsteina. V roce 1651 dědila po otci jediná dcera Eliška Dorota Arnoldinová, která se vdala za Theodora

Hartmana z Klaršteina. Jejich syn Matyáš v roce 1669 prodal Páleč Janovi z Golče. Toho vnuk Václav Antonín prodal v roce 1706 svůj statek Kobylníky s příslušenstvím, k němuž patřil i Páleč, kapitule při chrámu sv. Víta na Pražském hradě. Páleč byl v následující době připojen ke kapitulnímu panství Vrané a pražská kapitula zde byla vrchností až do konce patrimoniální správy.

Znak: Modro-červeně šikmo dělený štít. Nahoře lilie a hvězda, dole doleva šikmo položená a dolů prohnutá vykořeněná větev vinné révy s třemi nahoru rostoucími listy, vše zlaté.

Modré pole s lilií a hvězdou symbolizuje Narození Panny Marie, které je patronem kostela v Pálči. Kostel, připomínaný v roce 1338, je svědkem nejstarší poznatelné historie obce. Zlatá větev vinné révy v červeném poli je inspirována znakem kláštera augustiniánů-kanovníků v Roudnici nad Labem, který byl vlastníkem vsi v době předhusitské a také stavebníkem kostela, který je dosud výraznou dominantou obce.

Vlajka: List je modro-červeně šikmo dělen. V modrém poli lilie a šesticípá hvězda, v červeném poli k vlajcímu okraji položená a k dolnímu cípu prohnutá vykořeněná větev vinné révy s třemi nahoru rostoucími listy, vše žluté.

Vlajka opakuje podobu znaku.

Q . B . F . F . F . S .

Vážená paní starostko,
vážené členky a vážení členové obecního zastupitelstva,
vážení občané obce Páleč,

přeji Vám i budoucím, abyste své nové obecní symboly přijali jako výsostná znamení nevšední hodnoty. Aby znak, vlajka i pečeť sloužily ku prospěchu obce jako zřetelná součást sebevědomí, hrdosti a zdravého patriotismu občanů v ní žijících. Věřím, že byl položen základ k tradici, která ve svém trvání překoná tuto dobu a stane se svědkem rozkvětu obce, její prosperity a života dobrých lidí.

Žádám Vás o zachování paměti o mém autorství znaku a vlajky Vaší obce, o ochranu mých autorských práv, stejně jako o umožnění využívat kreslených, malovaných, tištěných, kopírovaných a také jiným způsobem provedených podob Vámi schváleného a předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky uděleného obecního znaku a vlajky k vědecké, publikační a výstavní činnosti.

Stanislav Kasík

Stanislav Kasík

V Roudnici nad Labem, 16. dubna 2018

Q . B . F . F . F . S .

Quod bonum, felix, faustum, fortunatumque sit
(Ať je to dobré, šťastné, zdárné a požehnané)

Parlament České republiky
PŘEDSEDA POSLANECKÉ SNĚMOVNY
Radek VONDRÁČEK

V Praze 17. září 2018
Č.j.: PS 2018/9353

Vážená paní starostko/ Vážený pane starosto,
vážené členky a vážení členové zastupitelstva obce,
vážené občanky,
vážení občané,

na základě Vašeho návrhu,
po projednání ve výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu,
podvýboru pro heraldiku a vexilologii tohoto výboru Poslanecké sněmovny
jsem rozhodl udělit Vaší obci

Z n a k

Popis:

Modro-červeně šikmo dělený štít. Nahoře lilie a hvězda, dole šikmo doleva položená a dolů prohnutá vykořeněná větev vinné révy se třemi vzhůru rostoucími listy, vše zlaté.

V l a j k u

Popis:

Modro-červeně šikmo dělený list. V modrém poli lilie a šesticípá hvězda, v červeném k vlajicímu okraji šikmo položená a dolů prohnutá vykořeněná větev vinné révy se třemi vzhůru rostoucími listy, vše žluté. Poměr šířky k délce listu je 2 : 3.

Písemné vyhotovení rozhodnutí v příloze přikládám a srdečně Vás zdravím.

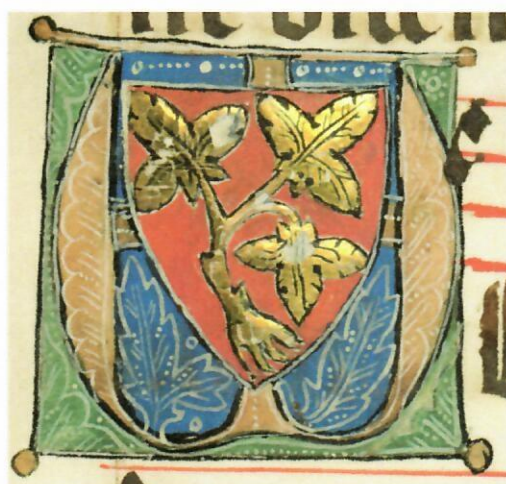
Obec Páleč

STANISLAV KASÍK
HERALDICKÁ KANCELÁŘ
„DAUPHIN“
ROUDNICE NAD LABEM
2018

PÁLEČ

Návrhy znaku a vlajky

Iniciála „O“ z tzv. Dražického misálu,
původně v knihovně kláštera augustiniánů-kanovníků v Roudnici nad Labem,
se znakem kanonie

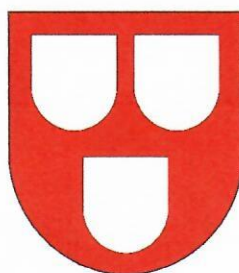

Vlevo erb Hrobčických z Hrobčic, vpravo znak Metropolitní kapituly při katedrále sv. Víta na Pražském hradě

Stanislav Kasík
Heraldická kancelář
„Dauphin“
Roudnice nad Labem
2018

PÁLEČ

Poznámky k návrhům obecního znaku a vlajky

Znak středověkého cechu malířů štítů

O TVORBĚ OBECNÍCH ZNAKŮ

Z poznání historického vývoje městských a obecních znaků lze ze skladby užitých znakových figur a dalších souvislostí odvodit pohnutky, stanovit příčiny a inspirace jejich volby. Můžeme je rozdělit do několika skupin. Vyjmenujeme jen některé.

Mnoho obecních znaků je odvozeno od znaků vrchností. Ať od znaku krále u měst královských, či od znaku šlechtického majitele, biskupa nebo církevní instituce u měst poddanských. Při jejich tvorbě bylo snahou navrhovatelů odlišit nějakým způsobem znak obce od znaku vlastníka. Stávalo se tak různými způsoby, jakými bylo přijetí pouhé části znaku, zmenšení znakových figur, změna tinktur znakového pole či znamení, nebo doplnění další figurou nebo znamením atp.

Jinou skupinu tvoří znaky odvozené od přírodních podmínek. Například použitím figury kopce je charakterizováno prostředí, ve kterém obec leží. Vlnité břevno má obvykle souvislost s existencí vodního toku. Stejným způsobem vypovídá vyobrazení skály. Stromy mohou symbolizovat okolní lesy. Některá znamení ukazovala na převažující zaměstnání obyvatel. Proto se objevují ve znacích motivy zemědělské, vinařské, chmelařské, rybářské, hornické atd. Ve znacích se připomínaly i různé události.

Jednu z nejcennějších skupin jsou znaky ukazující užitými symboly na jméno obce. Tak jak je například jablonoň ve znaku Jablonce nad Nisou, rak ve znaku Rakovníka, sova ve znaku Sovínek, či měsíc - luna ve znaku Loun. Takovým znakům se říká „znaky mluvící“.

Současné tendence ve tvorbě obecních znaků se přidržují již osvědčených metod a postupů. Přesto jsou některé figury pro obce bez statutu města nepoužitelné. Například hradby, jejichž

fyzická existence byla vysoce ceněnou výsadou a pýchou každého města a zároveň jejich nejpřípadnějším symbolem.

Podvýbor pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky preferuje u obcí znaky jednodušší, které více odpovídají původním praktickým funkcím znaků a také významu uživatele. Podoba navrženého znaku musí bezpodmínečně být v souladu s pravidly, zásadami a uzanci heraldiky. Nemá kolidovat se znaky již v České republice užívanými. Má být jednoznačným a nezaměnitelným symbolem konkrétní obce.

V heraldice platí, že znak je posuzován nikoliv z pohledu pozorovatele, ale z pohledu nositele. Proto je v popisu používáno stranového určení „vlevo“ a „vpravo“ ve zdánlivém rozporu s pozorovaným vyobrazením, kde jsou například figury v polohách právě opačných.

Letecký pohled na Pálec
(zdroj www.obecpalec.cz)

Z HISTORIE OBCE

Následující řádky nemají ambici být vyčerpávajícím pojednáním o historii obce. Budou zmíněny především ty skutečnosti, které mohou být pro výběr heraldických figur do znaku obce inspirující.

První zmínka o obci v písemných historických pramenech je nepřímá a je učiněna v přídomku šlechtice Hrona z Pálče („*Hron de Palczie*“). V roce 1318 žaloval právem sirotčím Dobran, sirotek z Dřínova, Hrona z Pálče, který usmrtil jeho otce Pavlíka z Dobřan a navrhuje mimosoudní usmíření ve výši třiceti marek stříbra („*Dobran orphanus de Drzienowa conqueritur iure orphanorum super Hron de Palczie, quia occidit sibi patrem suum quondam Paulik de Drzienowa sine iure in via pacis. Item idem conqueritur super eundem, quia recepit circa caput Pauliconis occisi XXX mar. arg.*“). Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne

consumptarum. Tomus I., Quaterni citationum vetustissimi. Pragae 1870, s. 7 – dále jen RT I.; chybný letopočet 1316 ve vztahu k první zmínce o obci uvádí Profous, Antonín: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl III. Praha 1951, s. 319 s odkazem na výše uvedené zemské desky, ale s chybnou stranou; dle jen Profous; do laického prostředí pronikl chybný údaj z Profouse bez verifikace skutečnými prameny).

V roce 1318 se pramenech ještě připomínají další uživatelé přídomku „z Pálče“. Bohuslava z Pálče žalovala Držkraje a ještě dalšího Držkraje z Pálče o své věno pojištěné na statku Páleč (RT I., 1870, s. 8). Ve shodném roce jeden z Držkrajů z Pálče žaloval Zdislava z Vyšína o dluh deseti marek stříbra jako záruky z dlužního úpisu, váznoucím na Pálči (RT I., 1870, s. 19).

Další zmínku o Pálči a zdejší tvrzi zaznamenáváme v listině Jana IV. z Dražic, biskupa pražského, vydané 1. 10. 1337 v Praze (Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pars IV., Pragae 1892, s. 192, No. 478, dále jen RBM). Biskup se souhlasem pražské kapituly směnil některé vesnice, kterými dříve obdaroval v roce 1333 nově založený klášter augustiniánů-kanovníků v biskupském městě Roudnici (nad Labem), za příhodněji položené vesnice dosud patřící pražskému biskupství. Roudničtí augustiniáni-kanovníci přišli o následující vesnice dříve darované biskupem Janem a pak ještě dokoupené: Tuchomyšl, Modlany, Sobědruhy, Hotovice, Lochočice a Habří. Ty byly po směně připojeny k biskupskému hradu Kyšperk (Geiersberg, Bischofsberg). Za to roudnický klášter získal Smolnici, Hlinnou, Babiny, Březí, Budov, Dolín, Želevec a Bakov. V soupise majetku kláštera v Roudnici a z něj plynoucích platů figuruje na první místě ves Páleč Větší s tvrzí („...in willa Palcz Maiori est bona municio...“). Na tvrzi žil ustavený kastelán, který měl k dispozici dvě „země“ půdy. V té době v Pálči existoval poplužní dvůr se čtyřmi poplužními, které obsahovaly čtrnáct lánů a dvacet jiter. Celkem bylo v Pálči osmnáct a jedna čtvrtina obdělávaných „zemí“ („země“ je stará česká jednotka pro plochu neurčitých rozměrů, obvykle jedna země měla 10 až 30 jiter, tedy 3 až 10 hektarů, některé prameny mají „zemí“ shodnou s lánem, jiné s polovinou dědiny nebo popluží; Lutonský Boleslav: Lexikon genealoga. Praha 2003, s. 395) a z každé se ročně platila jedna marka a čtyři kuřata. Celková suma ročního platu z Pálče byla dvacet dvě marky bez jedné čtvrtiny marky. Jedna louka patří proboštovi a kanovníkům, kteří vykonávají patronátní právo k místnímu kostelu „svaté Marie Panny“. V roce 1367 bylo zaznamenáno, že z Pálče bylo císařské komoře odvedeno pět a čtvrt marky (Conscriptio bonorum monasterii S. Mariae canonicorum regularim in Rudnicz in anno domini M^oCCCXXXVIII^o Idus Decembris facta..., in: Decem registra censuum Bohemica, Praha 1881, s. V – VI, 4-19).

V roce 1352 je učiněna zmínka o Pálči v souvislosti s odvodem papežského desátku. Je tím napřímo potvrzena existence místního kostela a fary, kde se vybrané poplatky shromažďovaly. Při pražském arcibiskupství byla vedena evidence. První záznamy pocházejí z roku 1352. V záznamech je Páleč veden jako „Palcz canonicorum“, „Palecz canonicorum“ nebo jako „Palcz majus canonicorum“ (Páleč, Páleč Velký kanovníků). Kanovníky jsou myšleni augustiniáni-kanovníci z Roudnice. V roce 1352 bylo z Pálče placeno 18 grošů, stejně tak i v dalších letech – 1367, 1369, 1384, 1385, 1399 (výjimečně 36 grošů) a okolo r. 1405 (pak již záznamy vedeny nejsou). V rámci církevní organizace patřila fara v Pálči k slánskému děkanátu a k pražskému arciděkanátu (Registra decimarum papalium. Praha 1873, s. 45). Výše výběru papežského desátku může do určité míry vypovídat o velikosti sídla. Stejných 18 grošů bylo ve slánském děkanátu vybíráno například v Černochově, Vraném, Peruci, Kladně, Hořešovicích.

Páleč nepatřila roudnickému klášteru celá. Část zřejmě patřila vladyckému rodu, který se psal po Pálči (viz výše) a uvažuje se, že pravděpodobně sídlil na pálečské tvrzi, kterou měl v nájmu nebo držel některý ze zdejších hospodářských dvorů. V roce 1385 byla ve Slaném vyhlášena proklamace na majetek zemřelého Ješka řečeného Kovář z Pálče, který měl ve vsi Kamenici.

K tomu se přihlásil Pešík z Kamenice a svůj nárok opíral o zápis v deskách zemských. Ješkův syn Matyáš z Pálče oponoval vznesenému nároku Peška z Kamenice také zápisem z desek zemských, které svědčí o držení majetku jeho otci i jemu (Archiv český. Díl XXXI. Praha 1921, s. 377). Pravděpodobným potomkem vladyků z Pálče byl Štěpán z Pálče, syn Adama z Pálče. Mistr Štěpán z Pálče byl původně přívržencem M. Jana z Husi a jeho reformních snah. V roce 1412, kdy se M. Jan Hus veřejně postavil proti odpustkovým bulám papeže Jana XXIII., došlo mezi ním a M. Štěpánem z Pálče k názorové roztržce. V následujících letech se M. Štěpán z Pálče zařadil mezi Husovi úhlavní nepřátele a na koncilu v Kostnici stál proti němu. Již před tím byl králem Václavem IV. vypovězen ze země, a tak po kostnickém concilu odešel do Polska, kde učil na krakovské universitě. Poslední zprávy o něm jsou z roku 1422 (Ottův Slovník naučný. Díl XIX. Praha 1902, s. 90).

Zásadní změny v majetkových poměrech přinesly husitské války. Ohrožen byl především církevní majetek. To se týkalo i statků kláštera augustiniánů-kanovníků v Roudnici. V roce 1420 císař Zikmund zastavil Pálec Kerunkovi ze Sulevic, který se jako vlastník této vsi s tvrzí připomíná ještě v roce 1445. Pak se prameny na téměř sto let odmlčují. Ves byla tzv. zápisná a pravděpodobně byla panovníkem „zapisována“ různým vlastníkům. Český král Ferdinand I. prodal v roce 1537 Pálec s pustou tvrzí a Šlapanice Mikešovi z Hrobčic. V roce 1542 byl o tomto prodeji učiněn zápis do obnovených zemských desek. Původní zemské desky shořely při požáru Pražského hradu v roce 1541 (Profous, III, 1951, s. 319).

Mikeš z Hrobčic se svým synem Adamem koupili v roce 1550 od Petra Chotka z Vojnína statek Budenice. K němu pak připojili ves Pálec. Budenice (stejně jako výše zmíněné Šlapanice) patřily svého času roudnickému klášteru augustiniánů-kanovníků. Pražská kapitula, která se považovala za právního nástupce roudnického konventu, doprodala v roce 1562 Adamovi z Hrobčic zbývající část Budenic. Adamův syn Jan byl v roce 1571 dospělý a ženatý s Reginou z Hrobčic, které bylo zapsáno věno na Velkém Pálči. Jan zemřel v roce 1587 a z jeho čtyř synů, kteří si dědictví po otci rozdělili, obdržel Pálec Jiří. Jiří Hrobčický z Hrobčic získal po svých bratrech Úděšice k nimž Pálec připojil.

Účast Jiřího Hrobčického rytíře z Hrobčic ve stavovském povstání v letech 1618-1620, které bylo ukončeno porážkou stavovského vojska v bitvě na Bílé hoře, byla potrestána rozsudkem konfiskační komise ze dne 4. 2. 1623. Jiří Hrobčický ztratil polovinu svého jmění – statek Úděšice (v 19. století již jen poplužní dvůr u Jarpic) a Pálec Veliký. Obojí bylo dne 16. 5. 1623 dáno ke správě a opatrování Adamovi z Valdštejna, nejvyššímu hofmistrovi Království českého. Dne 5. 12. 1623 byly tyto konfiskované statky prodány Arnoštovi hraběti z Montecuccoli, který vše prodal Matyáši Arnoldinovi z Klarsteina (Bílek, Tomáš V.: Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618. Praha 1882, s. 183). August Sedláček v „Hradech“ uvádí, že poslední zmíněný prodej Úděšic a Pálče se uskutečnil v roce 1627. Matyáš Arnoldin z Klarsteina v roce 1631 koupil od Viléma Boryně ze Lhoty ves dvůr a tvrz Budenice a spojil je s Uděšicemi a Pálčem. V roce 1651 dědila po otci zmíněné statky jediná dcera Eliška Dorota, která se vdala za nějakého Hartmana z Klarsteina (zřejmě to byl Theodor „Hartmann von Clarstein“, povýšený v roce 1658 do stavu svobodných pánů). Jí byl zřejmě jako vdovský díl postoupen Pálec. Měla syna Matyáš Ondřeje Hartmana z Klarsteina, který krom jiného dědil i matčin Pálec. Svého času byl Matyáš Ondřej Hartman hejtmánem slánského kraje. V roce 1669 prodal Pálec Janovi z Goltze na Kobylínkách. V roce 1693 došlo i na Budenice, které prodal Jiřímu Adamovi hraběti z Martinic na Smečně.

Jan z Goltze byl císařským apelačním radou a tajný sekretář dvorské kanceláře. Jeho syn Jan Karel byl později císařským radou, zemským soudcem, purkrabím Pražského hradu s hejtmánem pražského města Malé Strany († 1695). Jeho jediný syn Václav Antonín prodal v roce 1706 Kobylínky s příslušenstvím kapitule při chrámu sv. Víta na Pražském hradě. Kapitula ve stejném

roce koupila také Vrané od Kryštofa Karla Voračického z Paběnic. Páleč byl připojen k tomuto statku a pražská kapitula zde byla vrchností až do konce patrimoniální správy, kterou v roce 1850 nahradila správa státní zřízením okresních soudů, okresních a obecních úřadů (Sedláček, August: Hradky, zámky a tvrze království českého. Díl VIII. Rakovnicko a Slánsko. Praha 1891, s. 209-215; Sedláček, August: Místopisný slovník historický Království českého. Bez místa a data vydání [Praha 1908/1909], s. 681; Anděl, Rudolf a kol: Hradky, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III. Severní Čechy, Praha 1984, s. 366; www.obecpalec.cz).

O Pálči přináší zprávy historická topografická literatura. V roce 1785 byl Páleč (resp. Velký Páleč, „Groß Paleč“) součástí panství Vraný, jehož vrchností byla Metropolitní kapitula při katedrále sv. Víta na Pražském hradě. Je zmíněn kostel Narození Panny Marie a v něm existující náhrobníky Hrobčických z Hrobčic. Počet domů uveden není (Schaller, Jaroslaus: Topographie des Königreichs Böhmen. Erster Theil. Rakonitzer Kreis. Prag 1785, s. 188).

V roce 1845 patřil Páleč (resp. Velký Páleč, „Groß Paleč“) stále k panství Vraný v držení Metropolitní kapitulou při katedrále sv. Víta na Pražském hradě. Ves tvořilo 58 domů s 419 obyvateli. Kostel Narození Panny Marie byl filiálním kostelem sv. Jana Křtitele ve Vraném, kam byla ves přifařena. Součástí obce byl vrchnostenský poplužní dvůr, ovčín a jedno hospodářství (Sommer, Johann Gottfried: Das Königreich Böhmen. Dreizehnter Band. Rakonitzer Kreis. Prag 1845, s. 97).

Ottův slovník naučný z roku 1902 zaznamenává Páleč Veliký, ves tvořená 73 domy se 432 obyvateli (údaje z roku 1890), filiálním kostelem Narození Panny Marie a poplužním dvorem. Ves patřila k hejtmanství a okresu Slaný a byla přifařena do Vraného (Ottův slovník naučný. Díl XIX. Praha 1902, s. 90).

Kostel Narození Panny Marie v Pálči
(zdroj www.obecpalec.cz)

O KOSTELE V PÁLČI

Kostel Narození Panny Marie v Pálči se v písemných historických pramenech poprvé připomíná v roce 1338, kdy patronátní právo k němu drželi probošt a konvent kláštera augustiniánů-kanovníků v Roudnici nad Labem. Zsvěcení kostela je poměrně vzácné. Mariánských kostelů je v Čechách hodně, ale Narození Panny Marie již nikoliv mnoho.

Stavba kostela je kladena do let 1333-1338. Loď byla sklenuta ve 2. polovině 14. století. Z toho vyplývá, že za stavebníka je pokládán konvent augustiniánů-kanovníků v Roudnici nad Labem. Stavební konstrukce jsou cihlové, kostel je jednolodní, obdélníkového půdorysu s vnějšími opěráky a sklenutá čtyřmi poli křížové klenby, obdélný presbytář sklenutý žebrovým klenebním polem má polygonální závěr s paprscitou klenbou. Loď o presbytáře odděluje hrotitý triumfální oblouk. Na severní straně je obdélníková sakristie a na západním průčelí je věž. Boční portál je na jižní straně s erby nad ním. Zařízení je pseudogotické, křtitelnice je pozdně gotická, náhrobníky z roku 1609, 1616 a další z poč. 17. století. Kostel byl opravován v roce 1889 a v roce 19891 regotizován. Kostel je obklopen ještě stále používaným hřbitovem, jehož součástí je barokní márnice (Poche, Emanuel a kol.: Umělecké památky Čech 3. Praha 1980, s. 13).

Znaky nad jižním portálem kostela v Pálči
(zdroj Wikipedia)

Nad jižním portálem jsou vezděny dva heraldické objekty. Pískovcová obdélníková deska s aliancí dvou rodových erbů a pod ní doprava nakloněný gotický štítek. Literatura dotýkající se

uměleckých a historických památek ponechala desku s heraldickou aliancí bez povšimnutí. Lze konstatovat, že jde o erby manželského páru. Vlevo, z pohledu pozorovatele, je erb muže a vpravo ženy. K identifikaci může posloužit panel nad erby, kde jsou po stranách letopočtu 1609 vždy čtyři písmena zkracující jméno nositele erbu, na erbem mužským je GHZH a nad erbem ženským MHZP. Písmena zkracují jméno a přídomek myšlený jako napsaný česky. Erb mužský je čtvrcený štít s dvěma propletenými hady a klenotem na korunované turnajské přilbě čelně je kyta z pavích per a na nich jsou hadi ze štítu. Erb v této podobě bez pochybností patří Hrobčickým z Hrobčic a díky písmenu „G“ je zřejmé, že zastupuje Jiřího („Girzi“) Hrobčického z Hrobčic, který Páleč vlastnil v letech 1587-1623. Druhý erb má v celé ploše dolní poloviny štítu naznačené vlnky a na nich loďka s veslující postavou (ženskou?), na štítě je čelně kolčí přilba s točenicí a klenotem tři pštrosí pera. Písmena MHZP lze vyložit jako Marie (Magdaléna, Markéta) Hrobčická z Pašiněvsi. Vladykové z Pašiněvsi užívali děleného štítu, nahoře červeného dole stříbrná vodní hladina se zlatou loďkou, v níž sedí veslující stříbrně oděná zlatovlasá panna se zlatým veslem, klenotem na přilbě s červeno-stříbrnými příkrývadly dvě pštrosí pera stříbrné a červené (Hrdinová, Martina: *Erby ctihodné šlechty slavného Království českého*. Praha 2013, s. 585, č. 1757; Sedláček, August: *Českomoravská heraldika. Část zvláštní*. Praha 1925, s. 66, dále jen ČMH II.). V Pálči jsou klenotem tři pštrosí pera (možná myšleno jako stříbrné mezi červenými). Umístění desky nad jižní portál kostela je výsledkem transferu. Původně byla deska umístěna pod oknem na jižní stěně zvonice, která do roku 1901 samostatně stála před západním průčelím kostela (Kuča, Karel: *České, moravské a slezské zvonice*. Praha 1994, s. 179; Velc, Ferdinand: *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém. XX. Politický okres slánský*. Praha 1904, s. 181, dále jen Velc, *Soupis památek*) Ferdinand Velc v soupisu památek uměleckých a historických spekuluje o určení erbu s veslující postavou v loďce jako o rodovém erb Kamenických z Kamenice. Tento rod skutečně podobný erb měl, ale určení nesouhlasí se zkráceným jménem uživatele na erbem. V této zkratce chybí písmeno „K“ jako „z Kamenice“. Naopak je zde písmeno „P“, které nelze za „K“ zaměnit.

Pod popsanou deskou s erbovní aliancí je gotický štítek s vykořeněnou větví vinné révy s třemi listy. V literatuře je tento erb určen jako „Znak biskupa Jana IV. z Dražic“ (Velc, *Soupis památek*, s. 177). Určení znaku biskupovi Janu IV. z Dražic bude nutné revidovat ve prospěch znaku kláštera augustiniánů-kanovníků v Roudnici nad Labem, který se od dražického rodového erbu odlišoval pouze červenou barvou štítu (viz příslušná kapitola níže). Biskup Jan z Dražic fakticky nikdy Páleč nevlastnil ani jako církevní hodnostář, tak ani jako soukromá osoba. Biskup sice Velký Páleč koupil, ale vzápětí jím obdaroval jím založený roudnický klášter a ten byl skutečným vlastníkem vsi, tvrze a ke kostelu Narození Panny Marie držel patronátní právo. Uvedený znak nad jižním portálem je znakem vlastníka kostela a tím byla roudnická kanonie. Před regotizací kostela v roce 1891 byl někdy vedle tohoto znaku čitelný letopočet 1561. Dnes tento údaj na udávaném místě není patrný.

Znakové štítky na západním portále kostela v Pálči
(foto Stanislav Kasík - 2018)

Před rokem 1891, byl kostel regotizován nákladem metropolitní kapituly, která Páleč vlastnila. Dvojicemi jejího znaku byl doplněn jak jižní portál, tak portál do podvěží na západní straně kostela. Štítky jsou doplněny šrafováním pro tinktury černou a zlatou. To svědčí nejen pro dobu vzniku v 90. letech 19. století, ale i pro skutečnost, že nebylo počítáno s polychromií štítků.

Narození Panny Marie

(Pietro Lorenzetti, 1342, tempera na dřevě 187 x 182 cm; Siena, Museo dell' Opera del Duomo)

O NAROZENÍ PANNY MARIE

Panně Marii nevěnuje text Bible příliš mnoho prostoru. V evangeliích není o Panně Marii žádná zmínka před Zvěstováním (hodně často zobrazovaná scéna, v níž archanděl Gabriel sděluje Marii, že počala a bude mít syna Ježíše). Cyklus života Panny Marie se opírá o apokryfní protoevangelium Jakubovo, či o Zlatou legendu (Legenda Aurea). Odtud čerpalo i středověké výtvarné umění. Narození Panny Marie předchází setkání jejích rodičů Jáchyma a Anny u Zlaté brány v Jeruzalémě. Dle hagiografie byli Anna a Jakub bezdětní manželé v pokročilejším věku. Jakub svého času chtěl obětovat v chrámu v Jeruzalémě, ale byl knězem odmítnut, že díky tomu, že nemá potomky je roven provinilému, který nemůže přinášet Bohu oběti. Zostuzený Jakub se obával posměchu, domů se už nevrátil a odešel k pastýřům dobytka. Zde se mu zjevil archanděl Gabriel s oznámením, že Bůh vyslyšel jeho přání mít potomky a s Annou bude mít dceru Marii.

Ve stejnou dobu se objevil anděl i u Anny, která neměla tušení, kde se nachází její manžel, se stejnou zprávou a vyzval jí, aby se vydala do Jeruzaléma, kde se u Zlaté brány setká s Jakubem. Tak se stalo a oba se společně vrátili domů. Anna skutečně počala a porodila dceru, které dali jméno Marie. Samotné Narození Panny Marie je ve výtvarném umění pojata jako žánrová scéna. Sv. Anna leží na posteli v měšťanském pokoji (někdy i v kostele, protože Marie je vnímána jako symbol Církve – Ecclesia [tj. také „kostel“]). Vpředu koupají ženy novorozené děvčátko Marii, Jáchym je pozoruje, lidé přinášejí dary, někdy sestupují z nebe andělé (James Hall, Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění, Praha 1991, s. 295; Hynek Rulíšek, Slovník křesťanské ikonografie, b. m. v. [České Budějovice] 2006, nestránkováno).

Svátek Narození Panny Marie se slaví 8. září pod názvem „Narození blahoslavené Panny Marie“ a sahá svým původem do poloviny 6. století. Církev oslavuje narození Panny Marie, aby zdůraznila, že příchod této ženy na svět má nadosobní, universální význam z hlediska dějin spásy, neboť s Marií je spojen příchod nového řádu spásy, který s konečnou platností naplnil Kristus (Piero Petrosillo, Křesťanství od A do Z, Kostelní Vydří 1998, s. 134). Uvedená citace může osvětlit, proč bylo voleno pro zasvěcení kostela právě takové patrocinium.

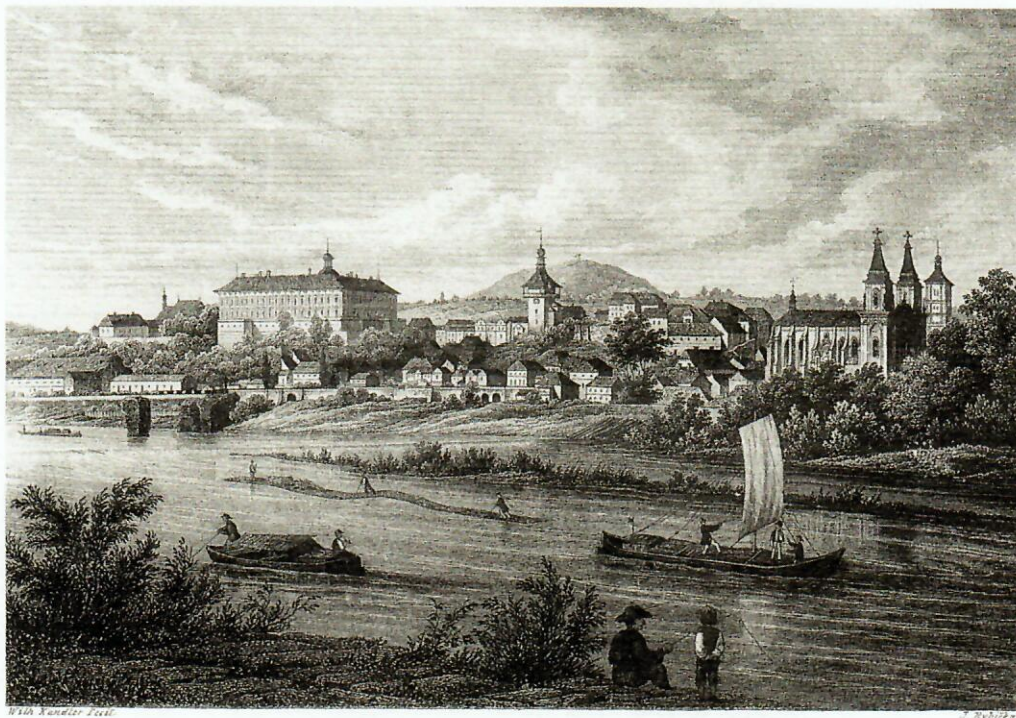

Panna Marie

(Hubert a Jan van Eyck, Gentský oltář v chrámu sv. Bavona v Gentu, 1425-1432; detail levé strany nástavce střední části oltáře)

Jedním z atributů, který je shodný jak pro sv. Annu, tak pro Pannu Marii, je lilie, která má ve vztahu k nim symbolizovat neposkvrněnou čistotu. Dle církevního dogmatu obě ženy neposkvrněně počaly. Sv. Anna proto, aby porodila Marii, která jako „Purissima“ – „čistá“ byla předurčena být „nádobou“ pro početí příštího „Salvatora mundi“ („Spasitele světa“).

Neposkvrněné početí Panny Marie se netýká těhotenství samotné Panny Marie, ale těhotenství její matky sv. Anny. S Pannou Marií jsou spojeny ustálené výrazy „Lilium inter spinas“ – „Lilie mezi trnami“, „Flos campi“ – „Kvítek polní“ také „kvítek šáronský“ (Kralickou biblí překládáno jako „růže“), „Stella maris“ – „Hvězda mořská“. Z těchto rčení čerpaných především z biblické Šalamounovy Písně písní vyplývají hlavní atributy Panny Marie – lilie, růže a hvězda. Hvězda je krom jiného také symbolem narození. Barvou Panny Marie je modrá a tuto barvu má obvykle její plášť, který v některých vyobrazeních bývá posetý zlatými hvězdami. Pro sv. Annu je, podle jejího pláště, typickou barvou zelená a dle jejího šatu také červená.

Pohled na Roudnici nad Labem z 19. století – kostel bývalého kláštera augustiniánů kanovníků vpravo

O KLÁŠTERU AUGUSTINIÁNŮ-KANOVNÍKŮ V ROUDNICI NAD LABEM A JEHO ZNAKU

Kláster augustiniánů-kanovníků v Roudnici nad Labem byl založen v roce 1333 pražským biskupem Janem IV. z Dražic, po jeho jedenáctiletém nuceném pobytu v Avignonu, tehdejší sídlo papežů. Do Avignonu odjel, aby se obhájil proti nařčení ze stranění heretikům, které vzešlo od českých dominikánů. Zakladatel kláštera daroval konventu celou řadu vesnic z majetku biskupství, a další vsi, které koupil od šlechticů. Za husitských válek byl klášter vypálen. Provizorně byla kanonie obnovena až před polovinou 15. století (Vlček, Pavel - Sommer, Petr - Foltýn, Dušan: Encyklopedie českých klášterů. Praha 1997, s. 622 n). Pozemkový majetek kanonie však z velké většiny zůstal v zástavním držení šlechtou. Klášterní komunita byla rozptýlena a někteří z kanovníků využívali pohostinnosti Zajíců z Házmburka – v polovině 15. století žili tři kanovníci pod jejich ochranou v Budyni (Štědrý, František: Charvátec v okrese libochovickém. Časopis společnosti přátel starožitností českých v Praze. Ročník VI. Číslo 1. Praha 1898, s. 34). Kanovníci podle regulí byli vysvěcenými kněžími, kteří se rozhodli pro společný řeholní život. Roudnická kanonie měla pověst instituce s vysokým vědeckým kreditem. Bylo zde skriptorium a pověstná knihovna, kterou rukopisy přivezenými z Avignonu obdaroval i biskup Jan IV. z Dražic.

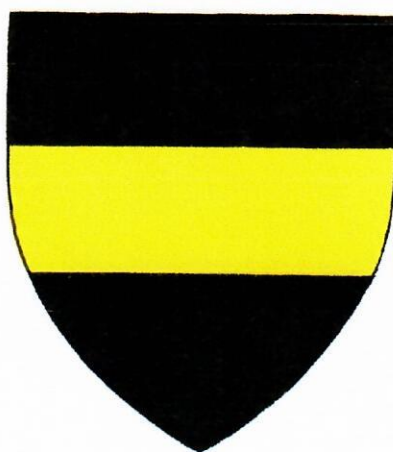

Znak na bráně do dvora kláštera augustiniánů-kanovníků v Roudnici nad Labem
(foto Stanislav Kasík)

Kostel sv. Bartoloměje ve Smolnici – nástropní malby v presbytáři, znak kláštera v Roudnici
(foto Stanislav Kasík – 2009)

Znak roudnického kláštera v odborné literatuře znám není. Přesto je, nejen ze zachované pečeti ze 14. století zřejmé, že opatem a konventem byl znak používán. V kostele sv. Bartoloměje ve Smolnici u Loun byly v roce 2008 odkryty v presbytáři nástěnné malby, jejichž součástí jsou i štíty s erby a znaky. Dá se usuzovat, že tato výzdoba pochází z doby pražského biskupa Jana IV. z Dražic, protože jeho erb je zde vyobrazen. Ves Smolnice byla v držení roudnického kláštera augustiniánů-kanovníků a patronátní právo k místnímu kostelu držel arcijáhen žatecký. Mezi erby na stropě presbytáře je vyobrazen štít s figurami z rodového erbu pánů z Dražic, kterým byla větev vinné révy s listy, ale v rozdílném barevném provedení. Páni z Dražic měli modrý štít se zlatou větví vinné révy, ale tento má v červeném štítě zlatou větev vinné révy. Takový znak je také ve vnitřní výzdobě kamenných stavebních prvků klášterních budov v Roudnici nad Labem a v novodobé červeno-bílé barevné polychromii je i barokní znak nad bránou do klášterního dvora. Znak v podobě červeného štítu se zlatou vinnou větví se vykytuje také jako obrazový doprovod některých iluminací v několika rukopisech z klášterní knihovny (Kasík, Stanislav: Heraldická výzdoba presbytáře kostela sv. Bartoloměje ve Smolnici, Genealogické a heraldické informace 2014, Moravská genealogická a heraldická společnost, Brno 2015; nikoliv zcela přesně Šrejber, Adam: Heraldika biskupa Jana IV. z Dražic v kostele sv. Bartoloměje ve Smolnici. Heraldická ročenka 2010. Heraldická společnost v Praze. Praha 2010, s. 18–27).

Znak metropolitní kapituly při katedrále sv. Víta na Pražském hradě

O ZNAKU KAPITULY PŘI KATEDRÁLE SV. VÍTA NA PRAŽSKÉM HRADĚ

Kapitula při katedrále sv. Víta na Pražském hradě byla založena společně s pražským biskupstvím v roce 973 a existuje dodnes. Od roku 1344 je metropolitní. Kapitula používá stejného znaku jako pražské biskupství a později arcibiskupství – v černém štítě zlaté břevno. Tento znak je znám z pečeti oficialátu pražského biskupství z doby biskupa Jana IV. z Dražic. Znalost znaku kapituly, či biskupství z předchozí doby znám není. Předchůdci Jana IV. z Dražic se jako pražští biskupové prezentovali pouze svými rodovými erby. Teprve později byly na pečetích používány dva štíty – jeden institucionální a druhý rodový. V takové dvojici štítů lze identifikovat schéma, které bylo použito na první pečeti oficialátu pražské biskupské kurie. V pečetním poli je postava sv. Václava s korouhví a štítem, provázená z každé strany příkloněným gotickým štítkem, vlevo s figurou vinné větve s třemi listy a vpravo s břevnem (Stehlíková, Dana: První pečeť oficialátu pražské biskupské kurie. In: Benešová, Královský sňatek. Praha 2010, s. 523). Pečeť církevního soudu pražského biskupství je poprvé doložena u listiny vydané 16. 1. 1319. Vznik typáře této pečeti je kladen do roku předchozího, do období příprav Jana IV. z Dražic na cestu do Avignonu (1. pol. roku 1318; Nový, Rostislav: Heraldika

pražských biskupů a arcibiskupů v předhusitské době. *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1991. Tomus XXXI – Fasc. 1. Praha 1991, s. 55-56). Z pohledu vývoje české církevní heraldiky má pečeť oficialátu pražského biskupství svou důležitost v tom, že je vůbec první nositelkou štítu s břevnem, který byl nakonec znakem biskupství. Shodný znak používala i kapitula při katedrále sv. Víta a kronikář Jana IV. z Dražic František Pražský jej pojmenovává jako znak „pražského kostela“ (*Kronika Františka Pražského*. In: *Kroniky doby Karla IV.* Praha 1987, s. 86, dále jen František Pražský, 1987). Zde je možné poukázat na skutečnost, že v době biskupova avignonského exilu byla jeho nepřítomnost v mnoha ohledech suplována právě pražskou kapitulou, která disponovala celou řadou nezbytných pravomocí.

Erb Hrobčických z Hrobčic
(kresba Jiří Louda)

O ERBU HROBČICKÝCH Z HROBČIC

Hrobčičtí z Hrobčic (také z Hrobčice) se psali po vsi Hrobčice u Bíliny (o. Teplice, v minulosti také Robčice). Erb údajně obdržel Jeroným z Hrobčic od krále Ludvíka před rokem 1526. Jeroným pak se svolením panovníka Ferdinanda I. přijal dne 28. 10. 1535 za erbovního strýce Jindřicha (Oldřicha), měšťana v Berouně a dne 10. 5. 1538 Jana Mikše, měšťana Starého Města pražského. Potomci Jana Mikše byli vlastníky Pálče. V privilegii z 1535 je potvrzený erb popsán jako červeno-modře čtvrcený štít, v němž jsou dva dvakrát propletení hadi, jeden stříbrný a zlatě korunovaný v modrých polích a druhý zlatý, stříbrně korunovaný v červených polích. Na štítě korunovaná přilba s příkrývadly modro-červenými a klenotem paví ocas (kyta) a v ní hadi ze štítu (Ottův slovník naučný. Díl XI. Praha 1897, s. 786; ČMH II., 1925, s. 445). Podle sdělení Ferdinanda Velce bylo v podlaze pálečského kostela sedmáct opukových desek zakrývajících sklípky s pohřby Hrobčických z Hrobčic. V roce 1904 zaznamenal Velec pouze jedenáct desek, které byly z podlahy zdviženy a umístěny k stěnám pod kostelním kůrem (Velec, *Soupis památek*, s. 180).